

דגם תשובות — תלמוד: דינים בהעמקה ומבוא לתושבע"פ, מס' 006581, 006382, קיץ תשע"ח

הערה למעריך: דברים הכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחן.

פרק ראשון

על הנבחן לענות על שלוש שאלות: על שאלה 1 (חובה), ועל שתיים מהשאלות 2-4.

1. מבוא לתורה שבעל פה

- א.** נחתם בטבריה. נקרא "ירושלמי" משום כבודה של ירושלים (עמ' 17; עמ' 12).
- ב. (1)** הגאונים פעלו אחרי הסבוראים [לקבל]; מהמאה השביעית לספירה עד קרוב למחצית המאה האחת עשרה לספירה].
ראש ישיבה בבבל כונה בתואר "גאון".
(2) סידור רב עמרם גאון — נוסח התפילה והלכותיה.
שאלתות דרב אחאי — דברי הלכה ודברי אגדה [לפי סדר פרשות השבוע].
איגרת רב שרירא גאון — השתלשלות התורה שבעל פה ונושאייה עד סוף תקופת הגאונים.
[למעריך: די בחיבור אחד; לקבל גם תשובות נכונות נוספות]
(עמ' 21-22; עמ' 13)
- ג.** כי הלל ושמאי היו שקולים בתבונה ובעיון ובידיעת העיקרים שמהם יסיקו הלכות (עמ' 57-58; עמ' 26-27).

2. הלכות ציצית — סימן כ"ד

- א. (1)** ביד שמאל כנגד ליבו, כי מצוות ציצית מצילה את האדם מלתור אחר ליבו ועיניו ולחטוא [לקבל: כי כתוב "והיו הדברים האלה... על לבבך"] (סעיף ב, מ"ב ס"ק ה).
- (2)** שיאחז הציציות בין קמיצה לזרת, וכשיגיע לפרשת ציצית יאחז אותן גם ביד ימין (מ"ב ס"ק ד).
- ב.** המנהגים:
— להביט בציציות בשעת אמירת "וראיתם אותן" בקריאת שמע, וליתן אותם על העיניים.
— לנשק את הציציות בשעה שמביט בהן.
(סעיף ד, שו"ע ורמ"א)

3. הלכות תפילין סימן כ"ה

- א. (1)** לפני ברכת "עוטר ישראל בתפארה".
- (2)** כדי ליתן שבח והודאה בברכה זו גם על התפילין שהן פאר לישראל.
(סעיף ג, מ"ב ס"ק יב)
- ב.** — לזכור ניסים ונפלאות שעשה ה' עימנו, שהם מורים על ייחודו, ואשר לו הכוח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו.
— לשעבד לקב"ה את הנשמה שהיא במוח, וגם את הלב שהוא עיקר התאוות והמחשבות.
[הערה למעריך: די בכוונה אחת]
(סעיף ה)
- ג.** מכיוון שכתוב בתורה בפירוש שתפילין של יד קודמת לתפילין של ראש [וקשרתם לאות על ירך והיו לטטפת בין עיניך] (מ"ב ס"ק כג).

4. הלכות שבת

- א.** אב המלאכה: הזורע. סיבה: המטרה [התכלית] של ההשקיה זהה למטרה של מלאכת הזורע [אף שהן נעשות בגופים אחרים] (עמ' 166).
- ב.** מתעסק — עושה מלאכה בשבת בלא תשומת לב למה שעשה, א: מתכוון לעשות פעולה מותרת ועושה פעולה אסורה. לדוגמה: נשען על הקיר ואגב כך לחץ על מתג החשמל ונדלק האור [בעמ' 180-181 יש דוגמאות נוספות. יש לקבל גם דוגמאות נכונות נוספות].
- מרבח בשיעורים — עושה מלאכה בעבור חולה שיש בו סכנה ומוסיף יותר מן הכמות הנדרשת [אסור לעשות זאת]. לדוגמה: מבשל לחולה שיש בו סכנה יותר מהכמות הדרושה [בעמ' 182 יש דוגמאות נוספות. יש לקבל גם דוגמאות נכונות נוספות].

פרק שני

על הנבחן לענות על שש מן השאלות 5-11.

5. תפילה בציבור

- א.** (1) קדימה — ארבעה מילים. אחורה — עד מיל (עמ' 40).
- (2) יש לכתוב שתיים מהמעלות של תפילה בציבור:
- עשרה שמתפללים — שכינה ביניהם.
  - תפילת יחיד נענית רק בעת רצון, ואילו תפילה בציבור מתקבלת תמיד.
  - בתפילה בציבור יש קידוש השם ברבים.
  - תפילת יחיד נבדקת אם ראוי שתיענה, ותפילה בציבור מתקבלת תמיד.
  - תפילה בציבור מתקבלת תמיד, גם ללא כוונה.
- (עמ' 40-42)
- ב.** (1) אם התפילה בציבור אינה גורמת לו לבטל את הכוונה ההכרחית כדי לצאת ידי חובה — עדיף שיתפלל בציבור אף שאינו יכול לכוון יותר מכוונה זו. אולם אם התפילה בציבור מבטלת את הכוונה ההכרחית כדי לצאת ידי חובה — עדיף שיתפלל ביחיד.
- [הערה למעריך: על תת־סעיף זה — 66%]
- (2) התנדבות ביחידה מובחרת היא מצווה חשובה, והעוסק במצווה פטור ממצווה אחרת (של תפילה בציבור).
- [הערה למעריך: על תת־סעיף זה — 34%]
- (עמ' 42-43)

6. זהירות בדרכים

- א.** (1) תוצאות שליליות של עוון שפיכות דמים: בית המקדש חרב, שכינה מסתלקת מישראל, גלות.
- [הערה למעריך: די בתוצאה שלילית אחת]
- [הערה למעריך: על תת־סעיף זה — 40%]
- (2) כאשר הקב"ה שקל את עוונותיו וזכויותיו של אחאב, לא מצא דבר שיחייבו כליה אף שהיה עובד עבודה זרה, אלא גרימת מותו של נבות היזרעאלי, ואף שלא הרגו בידיו.
- [הערה למעריך: על תת־סעיף זה — 60%]
- (עמ' 49)
- ב.** עליו לקבל על עצמו תשובה כהוראת חכמי ישראל (עמ' 51).
- ג.** חייב לשלם, כי היה צריך מלכתחילה להזהר ולא להשתכר והוא שהביא את עצמו למצב שאינו מודע למעשיו (שם).

7. לשון הרע ורכילות

- א.** רכילות — הליכה מזהה ואמירה "כך וכך אמר פלוני, כך וכך שמעתי על פלוני".
לשון הרע — אמירת דברי גנאי על אדם אחר.
הוצאת שם רע — אמירת דברי גנאי שקריים על אדם אחר.
(עמ' 53)
- ב.** (1) התמיהה — ממה התפעל רבי ינאי, הרי לכאורה הרוכל רק קרא פסוקים מספר תהילים ולא הוסיף דבר משלו.
רבי ינאי התפעל מן הרוכל מכיוון שהרוכל עובר ממקום למקום, ובמקום למכור לשון הרע, שהוא סם המוות, הוא מוכר דברי תורה שהם סם חיים.
- (2) ההנחה היא שכדי להימנע מלדבר לשון הרע צריך להיות שתקן ולהתרחק מאנשים אחרים, וזה מנוגד לטבע האנושי.
מעשיו של הרוכל שוללים הנחה זו כי הוא לימד שהדרך להימנע מלדבר לשון הרע היא על ידי ריבוי אמירת דברי קודש בתורה ובמצוות, באהבת הבריות ובשבחן.
(עמ' 54-55)

8. מלחמות ישראל

- א.** (1) הסמכות להחליט על יציאה למלחמת מצווה היא של המלך.
במלחמת רשות בית דין של שבעים ואחד צריך לאשר.
- (2) הסמכות בימינו היא לציבור (או רובו) [לקבל: למנהיג העם יש דין מלך לכמה עניינים ובמיוחד לדברים שנוגעים להנהגת הכלל].
נימוק: משפטי המלך נוגעים למצב הכללי של העם, ולכן כאשר אין מלך סמכויות המלך חוזרות אל העם.
(עמ' 73-74)
- ב.** (1) שלושת הסוגים: מלחמת שבעה עממים, מלחמת עמלק, מלחמה לעזרת ישראל מיד צר שבה עליהם.
(2) עזרת ישראל מיד צר, כי מטרתן להגן על תושבי הארץ.
(שם)

9. תקנת יום העצמאות

- א.** (1) הנביאים (עמ' 77).
[הערה למעריך: על תת־סעיף זה — 34%]
(2) — הנס לא היה לכל ישראל.
— המצב במדינת ישראל, הן מבחינה מדינית וצבאית הן מבחינה מוסרית ורוחנית, טעון שיפור רב.
[הערה למעריך: על תת־סעיף זה — 66%]
(עמ' 79-80)
- ב.** (1) — פדיון מעבדות לחרות. השגת עצמאות ממלכתית.
— הצלה ממוות לחיים (הן בארץ־ישראל הן במדינות אחרות).
— קיבוץ גלויות.
- (2) ביום זה היה עיקר הנס שיצאנו מעבדות לחרות על ידי הכרזת העצמאות.
(עמ' 78-79)

בית ומשפחה10. יצר ויצירה

- א.** (1) וכי יצר הרע טוב מאוד?
 (2) בזכות יצר הרע יש חיים חדשים בעולם והעולם נבנה ומתקדם.
 (עמ' 107)
- ב.** (1) כי המסתכל בעריות חושב שאין זה חטא כי לא עשה מעשה ולכן אינו חוזר בתשובה.
 (2) — הסתכלות בעריות גורמת לגופן של עריות.
 — העין היא הפתח הראשון של יצר הרע שדרכו נכנס כוח החמדה והתאוה בלב האדם. שורש העבירה המעשית נעוץ בעולם המחשבה והדמיון.
 — כאשר אדם משתמש בעיניו לדברים שליליים הוא מוריד את רמתו הרוחנית והמוסרית.
 [הערה למערך: די בהסבר אחד]
 (עמ' 108-109)

11. מחויבויות שבין איש לאשתו

- א.** (1) מעשי ידיה שלו; מציאתה שלו; אוכל כל פירות נכסיה בחייה; יורש אותה אם מתה בחייו (עמ' 129).
 [הערה למערך: די בשתי זכויות]
 [הערה למערך: על תת־סעיף זה — 34%]
- (2) אישה יכולה לומר "איני ניזונת ואיני עושה", כלומר לפטור את עצמה ממתן מעשי ידיה לבעלה תמורת ויתורה על קבלת מזונות מבעלה. יישום של פטור זה נפוץ בימינו מכיוון שנשים רבות עובדות מחוץ לביתן ומכניסות משכורת לקופה המשפחתית [ועבודות הבית נעשות במכשירים מתאימים, ולכן "אין האישה חייבת באותן מלאכות שסבתה וזקנתה היו נוהגות לעשות"] (עמ' 129-130).
 [הערה למערך: על תת־סעיף זה — 66%]
- ב.** (1) "נכסי מלוג" — נכסים שאישה מכניסה לבעלה בעת הנישואין [ואינם נרשמים בכתובה].
 הבעל רשאי להשתמש בפירות נכסים אלה במהלך הנישואין [הקרן נשארת בבעלות האישה].
 (2) בסיום הנישואין [גירושין או מיתת הבעל] הנכסים חוזרים לידי האישה, לפי ערכם באותה עת [אם ערכם עלה — הרוויחה, אם ערכם ירד — הפסידה].
 (עמ' 130)

פרק שלישי

על הנבחן לענות על שש מן השאלות 12-18.

12. הלכות נטילת ידיים — סימן קנ"ח

- א.** (1) הידיים עסקניות הן ונוגעות בכל דבר, ובזמן שהייתה נוהגת טומאה וטהרה והכוהנים אכלו תרומה, היו צריכים ליטול ידיהם [מדברי סופרים] קודם אכילת תרומה כדי שלא יטמאוה בנגיעתן, וכדי שיהיו רגילין הכוהנים בזה גזרו גם כן על כל איש ישראל האוכל פת שאסור לאכול עד שיטול ידיו.
 (2) כדי שיהיו בני ישראל רגילים לאכול בטהרה כשיבנה בית המקדש.
 (מ"ב ס"ק א)
- ב.** (1) כי רוב התרומה היא ממיני הפת (מ"ב ס"ק ב).
 (2) חוששים שייגע בפת גם בידו השנייה (מ"ב ס"ק ד).

13. הלכות ברכת המזון – סימן קפ"ד

- א.** (1) ברכת המזון היא מן התורה וספיקא דאורייתא לחומרא (סעיף ד).
 (2) ההווה אמינא לא לברך היא מכיוון שברכה רביעית של ברכת המזון היא מדרבנן.
 יברך ברכה רביעית במקרה זה כדי שלא יזלזלו בברכה זו.
 (מ"ב ס"ק יג)
- ב.** (1) כי אם אכל ולא שבע לדעת רוב הפוסקים חיוב ברכת המזון הוא מדרבנן.
 (2) ייטול ידיו ויברך "המוציא" ויאכל כזית ויברך ברכת המזון.
 (מ"ב ס"ק טו)
- ג.** כל זמן שאינו רעב מחמת אותה אכילה (סעיף ה).

14. הלכות ברכת הפירות – סימן ר"ח

- א.** כאשר הקמח נועד לתת טעם בתבשיל מברך "בורא מיני מזונות" כי הקמח הוא העיקר [חמשת מיני דגן הם חשובים].
 כאשר הקמח נועד לדבק את התבשיל מברך "בורא פרי האדמה" כי הקמח אינו חשוב והוא בטל לתבשיל.
 (סעיף ב, מ"ב ס"ק ז-ח)
- ב.** כאשר האורז הוא הרוב מברך "בורא מיני מזונות" כי האורז הוא העיקר. כאשר האורז הוא המיעוט מברך "בורא פרי האדמה" כי אורז אינו חשוב כמו מיני דגן ואינו נחשב עיקר אם הוא המיעוט (סעיף ז, מ"ב ס"ק ל-לא).

15. הלכות יום טוב – סימן תצ"ה

- א.** (1) יש מחמירים ולא מכינים אוכל נפש ביום טוב אם ההכנה בערב יום טוב אינה פוגעת בטעם המאכל.
 טעם המחמירים הוא כדי שאדם לא יקדיש את כל היום טוב להכנת מאכלים ויימנע משמחת יום טוב.
 (סעיף א, ומ"ב ס"ק ז)
- (2) לא הכין בערב יום טוב – מותר להכין בשינוי.
 לא הכין בערב יום טוב מפני אונס – מותר להכין אפילו בלי שינוי.
 (סעיף א, ומ"ב ס"ק י)
- ב.** – חכמים אסרו מלאכות שהן עבודה רבה [אדם רגיל לקצור שדהו בפעם אחת] כדי שלא ייטרד בעבודתו כל היום ויימנע משמחת יום טוב.
 – התורה התירה רק מלאכות אוכל נפש שהדרך לעשותן היא לצורך אכילה בו ביום, כגון לישה ואפייה.
 (מ"ב ס"ק יג)

16. הלכות ראש השנה – סימן תקפ"ט

- א.** (1) החידוש הוא שאף שנשים פטורות מתקיעת שופר, התקיעה שהן תוקעות אינה חילול יום טוב.
 הטעם: מהכלל "גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה" משמע שגם מי שאינו מצווה ועושה יש לו שכר אלא ששכרו קטן ממי שמצווה ועושה. ולכן מכיוון שיש לנשים שכר, התקיעה שהן תוקעות אינה חילול יום טוב.
 (סעיף ו, ומ"ב ס"ק ח)
- (2) הנשים יברכו לעצמן (סעיף ו).
 [הערה למעריך: תלמיד שכתב שהתוקע אינו מברך להן – 50%]
- ב.** אם התוקע היה שליח ציבור, כי שליח ציבור מכוון להוציא ידי חובה את הרבים (סעיף ט).

17. הלכות סוכה – סימן תרל"ט

- א.** – בלילה הראשון חובה לאכול פת בסוכה, ובשאר ימי החג – אין חובה לאכול פת בסוכה, ואפשר לאכול פירות וקליות בלבד מחוץ לסוכה (סעיף ג).
- בלילה הראשון אסור לאכול כזית פת מחוץ לסוכה, ובשאר ימי החג – כביצה (ס"ק יט וס"ק כב).
- בלילה הראשון צריך לאכול בסוכה כזית פת אף אם גשמים יורדים, ובשאר ימי החג כאשר גשמים יורדים נכנסים הביתה (סעיף ה, ברמ"א).
- [הערה למעריך: די בשני הבדלים]
- ב.** (1) אם המשיך לסעוד בביתו חוזר לסוכה לאחר שיגמור סעודתו.
אם לא המשיך לסעוד בביתו חוזר מיד.
(סעיף ו, מ"ב ס"ק לח)
- (2) אהרון, שאוכל, רשאי לצאת כאשר יורד גשם בשיעור שאם ייכנס לתבשיל יתקלקל התבשיל.
משה, שישן, רשאי לצאת אפילו לפני שהגיע הגשם לשיעור זה, כי בגשם מועט יש צער לישון בסוכה.
(סעיף ה, וסעיף ז ברמ"א)

18. הלכות לולב – סימן תרנ"ו

- א.** דעה א [רבנו תם] – אם קנה אתרוג בשיעור ביצה מצומצמת, ואחר כך מצא אתרוג גדול יותר – מצווה להדר ולהוסיף עד שליש מדמי האתרוג הראשון ולהחליף את האתרוג הראשון בשני.
- דעה ב [רש"י] – אם עדיין לא קנה אתרוג ומצא שני אתרוגים לקנות ושניהם יותר משיעור ביצה, ואחד האתרוגים יפה יותר מחברו – מצווה להדר ולקנות את האתרוג היפה יותר אם מחירו גבוה עד שליש מדמי האתרוג השני.
(סעיף א, ומ"ב ס"ק א, ה)
- ב.** (1) חייב להוציא עשירית מנכסיו (עשרה אחוזים).
(2) מי שרוצה להוציא יותר רשאי להוציא עד חומש מנכסיו (עשרים אחוזים).
(סעיף א ברמ"א, ומ"ב ס"ק ח)
- ג.** צריך להוציא אפילו את כל ממונו.
טעם ההבדל: במצוות עשה הוא נמנע מלקיים מצווה אבל אינו עושה מעשה נגד רצון ה', לעומת זאת כשעובר על מצוות לא תעשה הוא עושה מעשה נגד רצון ה'.
(סעיף א ברמ"א, ומ"ב ס"ק ט)